

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 245

מסכת חולין ט' - ט"ו

בס"ד, ט' שבט תשס"ד

השבוע בגליון

♦ סערה בכוס חלב - המסלול ההלכתי של החלב בדרך אל כוס הקפה
♦ שלושה סוגים של "רוב"
♦ שתיית חלב שמקורו ברפתות ענק
♦ אחוזה ניכרים מן הבהמות הם "טריפה"
♦ ההבדל בין בגד שנקרע לכוס שנשברה

♦ בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת
♦ שחיטה כשרה לאוכלי נבילות

♦ האם ראוי למרוט את נוצות העוף טרם שחיטתו
♦ חמשת כללי השחיטה
♦ שינוי בגיל העופות הנשחטים
♦ שחזור מדויק של מעשה, בלי היפנוזה
♦ אדם אינו זוכר פרטים מפעולות שלא נחשבו על ידו בשעת עשייתן

דבר העורך

המירדד

לא היו לו הרבה סיכויים. הוא ידע זאת היטב. אך תחושת ההחמצה הצורבת, הרתיחה את דמו ודרבנה אותו לשעוט קדימה, מהר יותר, גבוה יותר, חזק יותר. **כעבור** מספר שעות, הוא עשה את דרכו בחזרה לביתו. נשימתו קצרה, דמו הלם בראשו ובכל גופו, השמש קפחה על קדקדו, והוא חש בחולשה אדירה הפושה באיבריו הדואבים. שריריו המתוחים זעקו למנוחה. ידיד נאמן סייע בידו לרדת מן הסוס ולהשען על גזעו הרחב של עץ אלון. ידידו הטוב התרחק בהמה, והוא נתן דורר לדמעותיו. **הכל** התחיל בשעות הצהריים. עד אז, הכל היה כל כך טוב, כעת הכל היה כל כך גרוע. **הם** הכירו שנים רבות, מיומו הראשון עלי חלד. לבה של אמו חדל מלפעום, ובו ברגע הוא החליט ליטול אותו תחת חסותו ולגדלו בחום. מעולם הוא לא הצטער על כך. בכל עת שהציגו לפני חבריו, היו הללו מרעפים תשבחות על ראשו, מהללים את הצלחתו, וחוזים לו עתיד מזהיר. הוא עוד יעפיל על כל הסוסים שבאיזור. היו חוזרים ואומרים לו. כן, זה היה סוס. הטוב מכולם. המשובח שבהם. **מידי** בוקר, בזריחת החמה, היה מידעיניו חוגר את האוכף על סוסו, 'הסוס', קופץ מעליו, בועט בצלעותיו, והשניים היו דוהרים בעמק ובהר, מדללים על משוכות, מקפצים מעל שיחים קטנים ונהנים מן הבקרים הקסומים. **בעצת** ידידים טובים, הוא סיפק לסוסו את המזון המשובח ביותר, אימן אותו בצורה הטובה ביותר, עד אשר סוסו היקר והטוב הפך לגאווה המחזו כולו, וכעבור זמן לא רב, הסוס הוכתר כסוס המהיר ביותר! על כך היתה גאווה. **היום** בצהריים, רוח שטות נכנסה בסוסו האהוב. הוא הניח לפניו ארגז פירות שכה אהב, לפתע, הסוס בעט בארגז, הפנה את עורפו לבעליו והחל בורח לעבר ההרים. **הוא** הכיר את סוסו טוב מיד, מכדי שישלה את עצמו, כי הוא עשוי לחזור. מבטו הזועם של הסוס, הוא תמיד טען שהוא מבין במבטים של סוסים, וריצתו הטרופה, לימדוהו, כי אם לא ימהר לעשות את אשר יש לעשות, שוב לא יחא מה לעשות. **צווחותיו** וזעקותיו מלאו את האיזור. עד

דף ט"א ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור **האם ראוי למרוט את נוצות העוף טרם שחיטתו**

בשנת תשמ"ח התפתח פולמוס תורני מעניין שהועלה על שולחן הפוסקים, והוא, האם יש למרוט את נוצות העופות טרם שחיטתם. על החששות, הצדדים, הספיקות וההתלבטויות, במאמר שלפנינו.

חמשת כללי השחיטה: חמשה כללים קיבל משה רבינו עליו השלום כהלכה למשה מסיני, שיש להקפיד עליהם בהלכות שחיטה, וכל שוחט שאינו יודעם, אסור לאכול משחיטתו. ואלו הם: שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור. **שהייה:** השהייה בתהליך השחיטה. **דרסה:** דוחק את הסכין על צוואר הבהמה. **חלדה:** שחיטת הבהמה או העוף באופן שהסכין, או סימני הבהמה, אינם גלויים לעין. **הגרמה:** שחיטת הסימנים שלא במקום הראוי. **עיקור:** הסימנים נעקרו ממקומם קודם גמר השחיטה. כל חמשת הדברים הללו, משנעשו פסלו את השחיטה.

בגמרא (ב) מבואר, כי ברור לכל, ששחיטה הנעשית באופן שהסכין אינו גלוי לעין ברגע השחיטה, וכגון, שהוא מוסתר על ידי הסימנים המיועדים לשחיטה, הקנה והוושט – פסולה, שהרי זה "חלדה". ברם, הגמרא מסתפקת [עיי"ש שנחלקו בדבר], אם "חלדה" הנגרמת שלא על ידי הסימנים, פוסלת, וכגון, כאשר צמרו של הכבש מכסה את סכין השחיטה. הגמרא אינה פושטת את הספק, ולהלכה ערוך" יו"ד סי' כ"ד סעי' ח' פוסקים לחומרא, שבהמה שכזו אסורה באכילה.

הסיבות למריטת נוצות העוף: לדעת המרדכי (עיי' "בבואות שור" ו"פרי מגדים"), "חלדה" עלולה להגרם גם על ידי צמר דליל, ולא רק בשחיטת כבש בעל רעמת צמר סבוכה. לפיכך פסק המרדכי (סי' תר"ד): "נהגו למרוט את הנוצות בעופות, שלא יחליד תחת הנוצה". האחרונים הוסיפו, כי לא זו בלבד שמריטת הנוצות ממקום השחיטה מונעת "חלדה", אלא שעל ידי כך גם נמנע חשש "שהייה", שכן, יש לחשוש שמא באמצע השחיטה, אחת הנוצות תתפס תחת הסכין, ונמצא שמעשה שחיטת העוף לא נעשה ברצף, משום שחלק זעיר מזמן השחיטה הוקדש לחיתוך הנוצה ("ישמלה חדשה" סי' כ"ג סק"ו). בעל ה"שוואל ומשיב" (שו"ת ח"י סי' קמ"ז) הוסיף על כך, כי מריטת הנוצות גם מונעת את החשש שהנוצות יפגמו את הסכין.

חשש לניקוב הוושט על ידי מריטת הנוצה: אם הכל כל כך פשוט, על מה הפולמוס? ימרטו השוחטים את הנוצות ויפטר מעולם של חששות כבדים אלו. ובכן, שנים רבות מאד לאחר המרדכי, כתב הרמ"א ("שולחן ערוך" יו"ד סי' כ"ג סעי' ו'): "יש לזהר שלא למרוט הנוצות, אם יוכל לשחוט בלא זה!" פסיקתו זו נובעת מן החשש, שמריטת הנוצות מצוואר התרנגול תגרום לנקב בוושט והוא יהיה "טריפה". ואכן, תרנגול שנמצא דם במקום מריטת הנוצה, אינו נשחט מחשש זה [ועיי"ש בש"ך סי' כ"ג] שהוא גזירה אטו נקרה העור מהצואר. ועיי"ש יש מקילים בדיון זה בהפסד מרובה].

שינוי בגיל העופות הנשחטים: עד לתקופתנו, המנהג הרווח בקהילות ישראל היה למרוט את נוצות העוף במקום המיועד לשחיטה, תוך הקפדה וזהירות מירבית. בדורנו, חל שינוי מהותי בשחיטת העופות, מאחר שכמעט כל העופות הנשחטים

לעילוי נשמת

מרת **רחל מרים פלינט** ע"ה
ב"ר זאב ז"ל
נלב"ע ח' שבט תשל"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י ידידיו
הר"ר **יגאל פלינט** ומשפ' שיחי - כוכב יאיר
והר"ר **יעקב פלינט** ומשפ' שיחי - נחלים

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לונדנר** ז"ל
ב"ר דניאל ז"ל
נלב"ע ג' שבט תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידו הר"ר **יצחק לונדנר** ומשפ' שיחי - רעננה

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרון שורץ** ז"ל
בן ר' יצחק ז"ל
נלב"ע ח' שבט תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידו הר"ר **אורי שורץ** ומשפ' שיחי - ת"א

צעירים ביותר, ונוצותיהם אינן גדולות, כך שחשש "חלדה" מצטמצם, ומאידך, עורם הרך של העופות הצעירים עלול להפצע ולהקיז דם בתלישת הנוצות. זהו עיקרו של הנידון שהונח על שולחן הפוסקים. האם למרוט את הנוצות כפי שנהגו עד כה, אף על פי שעל ידי כך חלק מן התרנגולים עלולים להקיז מעט דם, דבר שיש להמנע ממנו, כאמור, או שמא מחמת חששות אלו, אין למרוט את נוצותיהם אלא לפנותם לצדדים בלבד (עיי' שו"ת "שבט הלוי" ח"ז סי' קי"א, קי"ב. בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב שליט"א סי' ע').

דף ט/א כל טבח דלא ידע

שחזור מדויק של מעשה, בלי היפנוזה

כמעט בכל מטבח יהודי מתעוררות שאלות כשרות מידי פעם, ערבוב של סכו"ם, או של מאכלים, חלב שנשפך במקרה ועוד ועוד. אחד הנידונים המרתקים בשאלות אלו, הוא הצורך לשער את כמות המאכלים שהתערבו זה בזה, ואז לחשב אם האיסור בטל בשישים בהיתר. אחת הדוגמאות הקלאסיות היא, הגסת סיר בשר רותח בכף חלבית "בת יומה" [כף שבתוך עשרים וארבע השעות האחרונות, בלעה חלב רותח. ראה בהרחבה בעבודה זרה סב/ב גליון 208]. במקרה זה, מתייחסים אל הכף החלבית כאילו כולה חלב - לא מחשבים רק את כמות החלב הבלועה בתוך הכף בלבד - ובדקים אם שיעורו של הבשר הוא פי שישים מן הכף. מובן מאליו, כי מאחר שמגיס הסיר אוחז את הכף בידו, הרי שחלק מן הכף לא נגע בבשר, ויש להפחיתו מן החישוב (וכך נפסק להלכה, עיי' יו"ד סי' צ"ד סעי' א' שנחלקו בזה). לעיתים, סנטימטר אחד בלבד שנגרע לחישוב או מתווסף אליו, יש בו כדי להכשיר או להטריף את כל הסיר, ולפיכך, ככל שהמידע על הנעשה מדויק יותר, נוכל להיטיב לדעת את ההלכה.

האם בעל הכף מסוגל לזכור עד היכן שיקעה בסיר? השאלה העומדת בפנינו היא, אם לאחר מעשה, כאשר נמחה רושם הבשר מעל הכף, ניתן לשאול את מכניס הכף החלבית לסיר הבשרי, אם הוא זוכר במדויק איזה חלק מן הכף בוודאי לא נגע בבשר. ובכן, מתברר, כי הפוסקים עסקו בנושא זה, המשיק ישירות לסוגייתנו. **אדם אינו זוכר פרטים מפעולות שלא נחשבו בעיניו בשעת עשייתן:** "כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה, אסור לאכול משחיטתו", אומר שמואל בגמרתנו, שהרי, אם אינו יודע מה אסור, כיצד יידע אם שחט כהוגן אם לאו. הרשב"א מסיק, כי מדברי רש"י (ד"ה "וילא ידע") משמע, כי אם לאחר השחיטה ילמדו את השוחט הלכות שחיטה, ולאחר מכן יבקשו ממנו לשחזר במחשבתו אם שחט כהוגן אם לאו, אם יאמר ששחיטתו היתה מהוגנת, ניתן לאכול ממנה! הרשב"א, וראשונים נוספים, תמיהים על כך, שהרי כלל ידוע הוא (שבועות ד/ב), "כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש, עביד לה ולא אדעתיה", היינו: אדם אינו שם לב ואינו מבחין לפרטים, בעת עשיית פעולות שאינן חשובות בעיניו. לפיכך הרשב"א חולק וסובר, כי בהמה זו אסורה באכילה, גם אם השוחט ילמד את הלכות שחיטה על בורין ולאחר מכן יצהיר כי שחט את הבהמה כדת וכדין.

כעת נשוב לכף החלבית. מפשטות לשון ה"שולחן ערוך" והרמ"א (עיי' שו"ת יו"ד סי' צ"ד ס"ק כ"ח) מבואר, כי ניתן גם ניתן לסמוך על זכרונם של מגיס הכף בסיר הבשר, כאשר הוא טוען כי הוא זוכר בבירור איזה חלק של הכף נותר מחוץ לסיר הבשר. האם הם התעלמו משיטת הרשב"א, אשר קבע כי השוחט אינו זוכר את אשר עשה, ואשר הם בעצמם הורו כמותו להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סי' א' סעי' ג')? הרי האוחז בכף אינו מבחין בפרטי המעשה אשר הוא עושה.

זכרון בתת מודע: ה"נודע ביהודה" צ"ל (שו"ת תניא יו"ד סי' ט"ז) מבאר, כי גם הרשב"א יודה שיש לחלק בין השוחט הבור, לבין מגיס הכף. שכן, אותו שוחט שאינו יודע הלכות שחיטה, מעולם לא שמע על המושג "חלדה", אף פעם לא התגנב לאוזניו שמץ של מושג על "שהיה", ומשכך, אין כל סיכוי שבזכרונם ייחרתו פרטים שאינם קיימים בתודעתו כלל. לעומת זאת, מגיס הכף יודע את הלכות בשר בחלב. כל יהודי שומר תורה ומצוות, מודע להלכות הבסיסיות של עירוב כלים במטבח, ולפיכך, מבלי משים הוא משמר בתת מודע את פעולותיו במטבח, ובידו לשחזרם לאחר מעשה!

רש"י דף יב/א והיכא דאיתרמי דאפרשה ריאה ולא בדק

בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת

"שולחן ערוך" (יו"ד סי' ל"ט סעי' א') פוסק: "אין צריך לבדוק אחר שום טריפות... חוץ מן הריאה... וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה ישכנו נחש".

חיוב בדיקת הריאה מן התורה או מדרבנן: חיוב בדיקת הריאה אינו מן התורה, כך מדגישים כל הראשונים בסוגייתנו. הלכה זו מבוססת על סוגייתנו המלמדתנו, כי יש להלך אחר ה"רוב", ומאחר שרוב בעלי החיים אינם "טריפה" והם בחזקת בריאים וכשרים, אין חובה לבדוק אותם וניתן לאוכלם בלא בדיקה, כל עוד לא התעורר חשד המחייב בדיקה. הדין היה נותן, שגם את הריאות לא יצטרכו לבדוק, כפי שכתב הרמב"ם (הל' שחיטה פרק י"א הל' ז'), "ואף על פי שאלו הן הדברים הנראין מדברי חכמי הגמרא [שלא צריך לבדוק] - המנהג הפשוט בישראל כך הוא... ובדקין את הריאה...".

לדעת חלק מן הראשונים, בימי התלמוד עדיין לא נתקנה בדיקת הריאה (מרדכי חולין פ"ג סי' תרי"ט בשם רבנו ברוך), והגאונים הם שתקנו הלכה זו (מאירי חולין ט/א). אולם,

מהרה נחפזו איכרים חסונים וקלשונים בידיהם כדי לסייע לחברם, בעוד עיניהם בולשות אחר האריה, או מי יודע מה, שהחריר את שלוותו של ידידם ואיים על חייו.

הוא עמד במרכז חצרו, בלחיים חיוורות ובראש מושפל.

הם נעמדו סביבו בגורן עגולה, כאומרים להגן עליו מפני כל צרה שלא תבוא, ותלו בו מבט שואל. מה קרה.

- **"הסוס שלי ברח"**, הצליח לפלוט בעיניים כבויות.

- **"מה בכך, אחא"**, ניער אותו איכר רחב בטיפחה הגונה על שכמו השמוטה, "נתארגן ונחזיר אותו הביתה. אל תדאג".

שאלותיהם הרועמות של האיכרים והשכנים מילאו את המרחבים. היתה זו עת בציר. השדות המתינו שיטלו מעליהם את המשא הכבד, הזהוב. החיטה הבשלה נעה בכבדות ברוח הצהרים שריחפה מעליה, מוכנה להחפץ בחרמש ולהתלכד לאלומה, אך הכל זנחו את עבודתם בשדה ובגורן, כדי לסייע לחברם האהוב להחזיר את סוסו, והמשימה הדחופה מילאה אותם ברוח נעורים.

בקבוקים בגדלים שונים שנשלפו מאי שם, והועברו מיד ליד, הגבירו את אהוות הקבוצה, ונתנה קולה בשיר בצאתה אל האתר הגדול מכולם. לתפוס את הסוס המהיר ביותר.

כעבור שעה ארוכה נראה צילו של הסוס על אחד ההרים. הם עצרו באחת. הצופה שבחבורה, בעל עין של נץ, נעמד על סוסו, עצם את עינו האחת, זו העיוורת, והביט אל ההר דרך גליל מוארך.

הוא שם, הנהן לחביריו בהתרגשות.

הם התפצלו לארבע קבוצות. קבוצה אחת חסמה את נתיב הבריחה אל ההר. קבוצה אחרת טיפסה אל הר מקביל, כדי להרתיע את הסוס ולהבריחו אל הצד השני. קבוצה שלישית נפרסה סביבות ההר שעליו עמד הסוס והקבוצה הרביעית, בראשה בעל הסוס הנרגש, התכוננה לטפס אל ההר. אל הסוס כבדו ובעצמו.

יש לו שמיעה יותר טובה מלכולנו ביחד, התרה בעל הסוס בחביריו הנאמנים, ובבת אחת חלצו הכל את נעליהם ופסעו חרש במעלה ההר. הסוס עדיין ניצב על עומדו מאחורי סלע גדול. לא היה ניתן לראות אותו, אך מידי פעם נראה זנבו הארוך מתנופף באצילות על רקע השמים התכולים.

שלא תעיוז לחבוט בו, שב והתרה בעל הסוס בידיו.

נשימתו הלכה והתקצרה. חזהו עלה וירד במהירות וכמעט שלא עצר כח להמשיך בדרכו, אך הוא התעקש לבצע את המשימה בעצמו.

הגיע הרגע. תשעת חביריו הקיפו את הסלע, הצופים מן ההר השני סימנו להם כי הסוס אינו מבחין בכל מרחש, ובעל הסוס התקדם ללאט לעבר סוסו.

ברגע אחד הוא חשף את עצמו מול הסוס. הסוס צנף ברוגזה, הניף אל על את שתי רגליו הקדמיות, חבט אותן בקרקע ופתח בדהרה. אחוז געגועים פתח בעל הסוס בריצה כשהוא מותח את רגליו מקצה לקצה. הנה, הנה, הוא שלח את ידו העבה אל הסוס, וכמעט לפת את הרסן באצבעותיו העבות. אך לפתע, רפו ידיו לצדדים, והסוס נמלט על נפשו.

עיוזו אותו, אין מה לעשות, הורה לחביריו הנאמנים. ברקע הצטמקה דמותו של הסוס שדהר אל הבלתי נודע.

בתהלכה עצלה עשו האיכרים את דרכם חזרה אל הכפר. השמש קפחה על ראשם, והם עצרו למנוחה קלה.

הוא התעורר ממחשבותיו והרגיש צורך לספר לחביריו הטובים על מה שאירע. הם היו כל כך המומים, חלקם גם כעוסים, עד שלא דיברו איתו מטוב ועד רע. הוא אסף את כוחותיו, פנה לעברם ולאחר שבירך אותם על אומץ לבם, והודה להם על הרעות הנפלאה שגילו, הוא הסביר להם, כי כל ריצתו אחר הסוס וגיוס החברים למשימה זו, נועד כדי לתפוס את הסוס אשר הוכתר כסוס המהיר ביותר.

אבל... אמר וקולו נשנק, "אם הייתי תופס אותו, הוא כבר לא היה המהיר ביותר... אתם מבינים? איך יכול הייתי לתפוס אותו, אם בו ברגע כבר אין לי בו כל צורך?"

★ ★ ★

אם 'הסוס' מזכיר למי מאיתנו את תאוות

העולם הזה, אין זו טעות. אנו יכולים לרדוף באף ובחימה אחרי דבר מה, ולבסוף גלות... כלום. מאומה. רוח. עולם השקר. עולם ה"זה" - ברגע זה כל דבר נראה כמו עולם שלם, אבל רגע אחר כך, כחלום יעוף.

שונה היא כל כך תחושתם של הזוכים לסיפוק רוחני. אין בנמצא לומד דף היומי שהרגיש כי מלאה סאתו. להיפך, ככל שהוא מתמלא בסיפוק, ככל שהלומד חש בהנאה העצומה שבשעת הלימוד, ובתענוג הגדול הנפרש על פני כל היום כולו, הוא נצמד אל דף הגמרא כעולל אל סינורה של אמו. דבר לא יקח מלומד דף יומי את אשר השיג. איש אינו מסוגל לאמוד את אושרו העצום.

זהו עולם "הבא" - עולם ומלואו, מכאן ולעולם.

.....
 המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
 כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה העורר

פנינים

כאשר נשאל הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל על ידי מלך גוי, מדוע אינו מתנצר מאחר שהנצרים מהווים רוב נגד היהודים, ענה שרוב לא נאמר אלא בספק ולא כאשר הדבר ברור. אף שהדבר נכון, ישנה תשובה פשוטה נוספת. מאה שיכורים לא יכריעו חכם אחד. ומי כחכמי ישראל זכים מנגיעות ופניות? ... (הגר"א וסרמן - "ביאורי אגדות על דרך הפשט").

דף יא/א אלעזר אתאי מרישא של עולה **מקרבנות לכיבוד אב** המקור לדין "רוב", הוא מקרבנות, אותם מקריבים בלא לחוש לטרפות.

אפשר, כותב המחבר, ציץ, שבכך יבואר הפסוק (ויקרא כא/ח) "וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב": עליו לקדש את הכהן. ואם תחשוש שמא אינו כהן, שמא אביו המוצהר אינו אביו האמיתי, (ראה להלן יא/ב "ודלמא לאו אביו הוא), התשובה לכך "כי את לחם אלקיך הוא מקריב" - הוי למד מקרבנות שיש להלך אחר הרוב, ואם כן ודאי אביו הוא ועליו לקדשו... ("מלוא העומר").

דף יא/א ולקח את שני השעירים שיהיו שניהם שוים

המבדיל בין קודש לחול בסוגייתנו נאמר, כי שני שעירי יום הכיפורים, שעיר החטאת ושעיר העזאזל צריכים להיות שווים ודומים.

ללמד, כי הקודש והחול עשויים להיות שווים, כמעט בלא הבדל ביניהם... לימוד רב יש ללמוד מכאן כמה יש להתבונן בכדי לידע מהו קודש ומהו חול... ("ילקט אמרים").

דף יג/א בעא מיניה שמואל מרב הונא **72 רב הונא**

לעיר פרנקפורט הגיע תלמיד חכם נצרך מליטא, ובידו המלצות רבנים המעידים עליו שהוא בקי בכל הש"ס. חברו עליו תלמידי הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל ובחנוהו, וראו שהש"ס אכן שגור על לשונו. משהציגוהו בפני רבם, שאלו רבי נתן: "אמור נא לי כמה פעמים מובא רב הונא בש"ס?"

ההר הלה רגע קט והשיב, "שבעים ושנים פעמים".

- **"חיסרת אחת"**, השיבו רבי נתן. **חווה** פניו של הלמד, וענה: "שמא כוונת מר למסכת חולין דף י"ג? לא מניחה משום שבעלי התוספות שם הוכיחו שהיה זה רב הונא אחר?".

מיהו רבי נתן ואמר: "אכן, הצדק עמך וביזיתי תלמיד חכם. בוא עמי ואשקול על ידך ליטרא של זהב כדין המבזה תלמיד חכם, המבואר בירושלמי ממסכת בבא קמא!"

שקל רבי נתן ליטרא של זהב ליד אותו תלמיד חכם נצרך, ופייסו ("אש דתי").

הרמב"ן והרשב"א (ט/א) מוכיחים, כי זוהי תקנת החכמים בעלי התלמוד והרי היא ככל תקנה וחיוב מדרבנן (ועיי' "פרי מגדים" בפתיחה לס' ל"ט).

מספר טעמים לחיוב בדיקת הריאה: מספר טעמים כתבו הראשונים בטעמה של תקנה זו. לדעת רש"י (ד"ה "פסח") קיים חשש סביר שהריאה תמצא טריפה, וחכמים תקנו שלא לסמוך על הרוב באופן זה. יש אומרים (עיי' רשב"א ט/א), כי מאחר שהטריפות המצויות בריאה גלויות לעין, יש יסוד סביר להניח שאם הריאה טריפה, הדבר יתגלה מאוחר יותר, ואז אז כל האנשים שכבר רכשו חלקי בשר של בהמה זו יאלצו להשליך לכלבים את האוכל שבישלו, וחכמים חששו שמא מי שאינו הגון לא יעמוד בפיתוי. ה"פרי מגדים" (שם) מוסיף, כי בדיקת הריאה פשוטה ביותר, בניגוד לבדיקת שאר סוגי הטריפות, ולכן חכמים חייבו לבדוקה (וטעמו קרוב לטעמו הנוסף של הרשב"א, שם, שיש לבדוק משום שמי שאינו עושה כן הוא כמעלים עין מן האיסור).

שחיטה כשרה לאוכלי נבילות: כעת נפנה לשאלה הלכתית מצמררת, שהובאה להכרעה לפני הפוסקים. שוחט שומר תורה ומצוות, הועמד בפני דילמה מסובכת ביותר. הוא קיבל הצעת עבודה לשמש כשוחט במקום מסויים, ובעל הבהמות הודיע לו מראש, כי הוא מעוניין בשחיטה יהודית, אבל ה"טריפות" הם דבר מסובך מידי עבורו - די לו בכך שהבהמה נשחטה על ידי שוחט בעל זקן עבות... וגם אם הבהמה תמצא טריפה, לא ימנע מאכילתה. מאחר שהיה ברור כי המצב הנתון לא ישתנה, הפוסקים דנו, אם יש דרך לצמצם את האיסורים שיעברו היהודים המתגוררים באותו מקום, שכאמור, ידיעת הכשרות מהם והלאה.

בעיה שמכפילה את עצמה: כאשר ננתח את המצב נגלה, כי לפנינו שלל מכשולים הלכתיים חמורים. אם השוחט ימנע מבדיקת הריאה, יש בכך רווח והפסד. ההפסד הוא, שהאוכל מן הבשר עובר על איסור דרבנן, שהרי אסור לאכול מבשר בהמה שריאתה לא נבדקה. והרווח הוא, שהאוכל מבשר הבהמה ניצל מאיסור "טריפה" שהיה עלול להתרגש עליו, אם השוחט היה בודק את הבהמה ומוצאה "טריפה", שכן בעל הבהמה לא היה נמנע מלהגישו בפניו. עתה, כאשר הבהמה לא נבדקה, ניתן לאוכלה ולסמוך על כך שרוב הבהמות אינן "טריפה". מאידך, אם השוחט יבדוק את הריאות, אומנם הוא ימנע מהם לאכול מבשר בהמה שלא נבדקה, אך בד בבד מתעורר סיכון רב, שהם יעברו על איסור "טריפה" מן התורה במקרה שהוא יאבחן "טריפה" באחת הבהמות. כיצד יש לנהוג?

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, בעל ה"הר צבי" (שו"ת י"ד סי' י"ט), הורה לאותו שוחט, כי ייטיב לעשות אם לא יבדוק מאומה, שהרי במקרים מסויימים "אומרים לאדם חטא בשביל שזיכה חברך", ובמקרה זה, הוא אף אינו מתבקש לחטוא, אלא לא לעשות מאומה. מלבד זאת, הרי חיוב הבדיקה אינו על השוחט, כי אם על אוכל הבשר, לבל יאכל בשר שלא נבדק, פן ייכשל באיסור טריפה. ומאחר שבמקרה זה הבשר ייאכל בכל מקרה, העדר הבדיקה יש בו הצלה רבה לבעל הבהמה מאשר אם היה בודקה. שהרי, אם ימצאנה כ"טריפה", נמצא בעל הבהמה עובר על איסור תורה, אך אם אינו בודקה, אין דינה "טריפה" משום שניתן לסמוך על הרוב.

[בעל ה"ציץ אליעזר" שליט"א, שו"ת ח"ט סי' ל"ו, דוחה את הכרעתו במספר נימוקים. ראשית, הוא אומר, "חטא כדי שזיכה חברך" הוא במקרה שאלמלא החטא הקטן ודאי ייעשה החטא הגדול, ואילו במקרה דידן, אין כל וודאות שהבהמה תמצא טריפה, אדרבה, רוב הסיכויים שלא תמצא טריפה, ובאופן זה לא נאמר הכל "חטא כדי שזיכה חברך".

מלבד זאת, הרי על ידי המנעותו מבדיקה, הם יעברו על האיסור לאכול בשר שריאותיו לא נבדקו, והכלל "חטא בשביל שזיכה חברך" נאמר רק כאשר על ידי כך הוא "יזכה", היינו: לא יעבור על כל חטא שהוא, ואילו אנשים אלו, יעברו גם יעברו על איסור על ידי חטאן].

דף יא/א רובא דליתא קמן

סערה בכוס חלב - המסלול ההלכתי של החלב בדרך אל כוס הקפה סוגייתנו עוסקת במקור דין "רוב", ובמספר משפטים קצרים, הגמרא כוללת שלושה סוגים שונים של "רוב".

א. "ביטול ברוב": כאשר איסור והיתר מעורבים ביחד, דין התערובת נקבע לפי רובה. אם רובה היתר - להיתר, אם רובה איסור - לאיסור. הלכה זו נלמדת מן הפסוק "אחרי רבים להטות".

ב. "כל דפריש מרובא פריש": מאכל שזהותו עלומה, דינו נקבע על פי כשרותם של רוב המאכלים שבסביבתם הוא נמצא. וכגון, חתיכת בשר שנמצאה ברחוב שבו יש תשע חנויות כשרות וחנויות אחת של טריפה, תולים כי חתיכת הבשר פרשה מה"רוב" הכשר. גם הלכה זו נלמדת מן הפסוק "אחרי רבים להטות".

ג. "רובא דליתא קמן": "רובא דליתא קמן" מתייחד משני הכללים הקודמים בכך, שבעוד שה"רוב" וה"מיעוט" שבהם עסקנו עד כה נמצאים לפנינו, "רובא דליתא קמן" מתייחס לרוב שאינו לפנינו, וכגון: כיצד מותר לשתות חלב בהמה, מדוע אין חוששים שהיא "טריפה" [בהמה שלקתה באחד מאבריה באחד מ"י"ח טריפות שנמנו להלן בפרק "אלו טריפות"] וחלבה אסור בשתייה [ישולחן ערוך י"ד סי' פ"א סעי' א']? משום ש"רוב" הבהמות אינן טריפה. במקרה זה ה"רוב" שעליו מסתמכים אינו מעורב במיעוט, שהרי ה"רוב" הוא כל בהמות העולם. [מקורו של רוב זה לא נפש להדיא בגמרא, ורש"י, יב/א ד"ה "פסח" כתב, כי הוא הלכה למשה מסיני, או שגם רוב זה נלמד מן הפסוק "אחרי רבים להטות"].

שתיית חלב שמקורו ברפתות ענק: בשורות הבאות, נעמוד על הגדרות יסודיות בדיני "רוב", תוך כדי התודעות ל"פרשת החלב" שעוררה הדים רבים בעולם התורה. במה

דברים אמורים? ובכן, היו שטענו, כי העולם התעשייתי והמתקדם שבו אנו חיים, גורם לכך, שאסור לשתות חלב!

אחוזים ניכרים מן הבהמות הם "טריפה": כאמור לעיל, חלב בהמה "טריפה" אסור בשתיה, אך החולב את בהמתו אינו צריך לחשוש שמא היא "טריפה", שהרי "רוב" בהמות העולם אינן טריפה. לכאורה, שונים הם פני הדברים במחלבות הענק של ימינו, המרכזים כמויות אדירות של חלב למיכלים עצומי מימדים. שכן, אחוז מסויים, הרבה יותר מאחד חלקי שישים מן הבהמות, הן "טריפה" [בבתי המטבחים הגדולים בארץ ישראל, 8.48% מן הבהמות נמצאות "טריפה", ובבתי המטבחים הקטנים המקפידים מלכתחילה על בהמות באיכות טובה, 3.38% נמצאות טריפה. באירופה, ממצאים שטאפו לפני שנים מצביעים על 25-30% מקרי טריפה בבהמות בוגרות, ועל 40-50% "טריפה" בעגלים. ראה בהרחבה בספר "מזון כשר מן החי", ח"ג פ"ג]. נמצא, שאין כל ספק שכעשירית מכמות החלב שבמיכל הענק, מקורה בבהמות "טריפה", ואין כל דרך לבטל אותה ברוב ולהכשירה, שכן, יש צורך שה"רוב" יהא מרובה פי שישים מן המיעוט [במין במין - מדרבנן], ואנו עוסקים ב"רוב" המרובה פי תשע בלבד מן המיעוט האסור.

האומנם?

מספר תשובות בדבר, ולהלן התשובה הברורה והבהירה ביותר, המורכבת משני שלבים, כלהלן.

אין להתייחס לכל הבהמות כאל מקשה אחת: השאלה שלפנינו מתבססת על ההנחה שיש לדון את כל החלב הנתון במיכל כמקשה אחת. אך מסתבר, כי הנחה זו מוטעית מיסודה. שכן, לאחר שנוכחנו, כי בשעה שכל בהמה נחלבת, היא מוגדרת כמי שאינה "טריפה" וחלבה מותר, אין לשנות קביעה זו בריכוז כל החלב יחד, שהרי לא התרחש כל שינוי מהותי בחלב שבעטיו יש לשנות את הגדרתו, והוא נותר כשר.

ההבדל בין בגד שנקרע לכוס שנשברה: ובכן, כדי לפרוס את התמיהה הלזו, עלינו לחזור לשורשי הכלל "רובא דליתא קמן", או אז יאורו עינינו. הכלל "רובא דליתא קמן", אינו מתבסס על סטטיסטיקות אלא על טבע העולם, ואת פשר הדברים נבהיר על ידי הדוגמה הבאה. נניח שרוב הבגדים נקרעים לאחר עשר שנות שימוש, ורוב הכוסות נשברים לאחר עשר שנות שימוש. בעוד שלבגי בגדים קיימת סיבה הגיונית לכך שהם יקרעו ויתבלו אחרי זמן מה, אין כל הגיון שהכוס תתנפץ ארצה לאחר תקופה מסויימת, אלא שהמציאות מורה כי כוס אינה שורדת יותר מעשר שנים. מעתה, כאשר אנו אומרים כי "רוב" הבהמות אינן "טריפה", כוונתנו לכך, שלפי טבע העולם, אין כל סיבה שבהמה זו "טריפה", שהרי זן הבהמות בריא כשור. הגדרה זו לא תשתנה גם אם נכנס מאה בהמות יחיד, שהרי טבע העולם, שבהמות אינן "טריפות", נותר שריר וקיים והיחס אל ה"טריפה" הוא כאל מקרה החורג מן הטבע, ושוב נמצאו עומדים בנקודת ההתחלה, שלאחר שהחלב הוכשר, אין כל עילה להטריפו (ראה עוד בקובץ "בית אהרן וישראל" גליונות ק"ד וק"ו, ו"קובץ הבאר" ניסן תשס"ג, קובץ "נזר התורה" סיון תשס"ג).

בשורה משמחת

יצאה לאור מהדורה חדשה של ספר העזר הנחון מאד ללומדי מסכת חולין:

ספר שיחת חולין

ובו 1000 ציורים מפורטים וברורים, ביאורים ופירושים על מסכת חולין (600 עמודים), על כל ענייני שחיטה, טריפות וכשרות בעלי חיים

להזמנת ספרים ושיעורי הדגמה

02-5380967

065-541890

כמו"כ יצאה לאור מהדורה מוקטנת ומקוצרת של הספר הנ"ל בשם: **קיצור שיחת חולין** 500 ציורים על מסכת חולין אותה ניתן להשיג ב"מאורות הדף היומי"

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכטשוב

הננו שמחים להודיע

כי לרגל התחלת מסכת חולין

בסדר ה"דף היומי"

יתקיים שיעור

הדגמה מרתק

להמחשת הנושאים

הנלמדים במסכת

פרטים נוספים יפורסמו

אי"ה בגליון הבא

הערב יתקיים במוצש"ק

פרשת בשלח

בשעה 8:00 בערב

במרכז פיס קהילתי

– רמת אלחנן, ב"ב

לעילוי נשמת

הרב **אליעזר טיברגר** ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל

נלב"ע י"ב שבט תשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **יעקב יהושע שפרכר** ז"ל

ב"ר חיים ז"ל

נלב"ע י"ב שבט תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרת **פריה רבקה מרובקה** ע"ה

בת הרה"ק יוסף סנדר הי"ד רבה של דוברין

נלב"ע ז' שבט

ולענין האח הרה"ק **יהושע הי"ד** רבה של פוזנא

אחים ואחיות ובני משפחה הי"ד ננספו בשואה

הונצחו ע"י ידידינו הר"ר **רפאל**

וזו' מרת **רבקה מרובקה** שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **אפרים צבי רימל** ז"ל

ב"ר יצחק מאיר ז"ל נלב"ע ט' שבט תשל"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הר"ר **יוסף מאיר**

רימל ומשפ' שיחי נוה צוף

הודעה חשובה למגידי השיעור

ולומדי הדף היומי

לרגל התחלת לימוד **מסכת חולין** מסדר הדף היומי

הננו שמחים לבשר על חלוקת

ספרי העזר החשובים הממחשים את לימוד הגמרא ע"י

תמונות ואיורים

"קיצור שיחת חולין" ו"חיבת התלמוד"

אחד הספרים יחולק **חינם** לציבור מגידי השיעור לפי

בחירה

ציבור הלומדים יוכלו לקבלם במחיר מסובסד

לפרטים ניתן לפנות למשרדנו

איזור המרכז: **03-6164725**

איזור ירושלים: **054-868755**

או במוקד "מאורות": **03-6160657**

בשורה טובה ללומדי הדף היומי
לגבאי בתי הכנסת ומגידי השיעורים

בימים אלו יוצאים לאור

הגמרות המפוארות

- מסכת חולין -

בהוצאת מאורות הדף היומי

עם תמונות צבעוניות של מראה הבהמה

הגמרות מחולקות במחיר

מסובסד ללומדי הדף היומי

לפרטים והזמנות נא לפנות למשרד "מאורות הדף

היומי" טל' **03-6164725**